

Irak: Vietnam-bis ?

3 november 2003

Vandaag zullen Amerikaanse troepen in Irak dertig keer bestookt worden en deze week zullen vijf Amerikanen het leven verliezen. Zo luiden althans de statistieken sedert 1 mei, toen president Bush het einde van de krijgsv verrichtingen afkondigde. De dagelijkse werkelijkheid is soms bloediger dan de statistieken: gisteren, zondag, lieten 18 Amerikanen op één dag het leven, in aanslagen en een helikoptercrash.

Die cijfers en vooral de uitzichtloosheid achter die cijfers lokken bij steeds meer waarnemers de vergelijking met Vietnam uit. Wordt Irak een nieuw Vietnam voor de Verenigde Staten ?

Vier maanden geleden was defensie minister Rumsfeld nog overduidelijk: neen, we zitten niet in een moeras zoals in Vietnam en neen, er is geen sprake van een guerrilla oorlog zoals in Vietnam. Die laatste uitspraak is intussen al ingeslikt. In Washington is het woord guerrilla vandaag gemeengoed. Meer zelfs, de Amerikaanse legerleiding ontkent niet dat ze te maken heeft met een tegenstander wiens aanvallen almaar beter gecoördineerd zijn, meer gesofistikeerd en dodelijker.

Irak en Vietnam ? Voor alle duidelijkheid, de verschillen tussen beide zijn groot.

Vooreerst, Saddam is geen Ho en het mengsel van Baath-aanhangers, criminelen en buitenlandse extremisten vormt geen Vietcong. In dat opzicht is elke vergelijking een belediging voor de Vietnamese dekolonisering- en onafhankelijkheidsstrijd.

Ook de cijfers maken beide conflicten onvergelykbaar: anderhalf miljoen Amerikaanse GI's stond opgesteld tegen enkele honderdduizenden tegenstanders, die zich onder de bevolking bewogen als vissen in het water. Als het aantal slachtoffers wordt vergeleken is elke gelijkenis zoek: in Vietnam lieten 60.000 Amerikanen, anderhalf miljoen Vietnamezen en 80.000 Franse en Afrikaanse militairen het leven. In Irak zijn de cijfers veel bescheidener: 140.000 Amerikaanse militairen tegen tien-vijftienduizend (niemand weet het) guerrillastrijders, die niet op de onverdeelde sympathie van de bevolking kunnen rekenen. Minder dan 150 Amerikaanse doden, en enkele duizenden Iraakse doden – al klinken die laatste vergelijkingen meer dan cynisch.

Derde verschil: de buitenlandse steun. In Vietnam konden de Vietcong rekenen op de materiële steun van de Sovjetunie en China en de enthousiaste politieke steun van een groot deel van de wereldbevolking, zeker onder de jongere generatie. In Irak moeten de aanslagplegers het grotendeels zonder buitenlandse steun doen en ondanks de retoriek in Washington lijkt het aantal buitenlandse extremisten vrij beperkt te zijn. Amerikaanse bronnen die de grens met Syrië in de gaten houden, hebben alvast geen omvangrijke verdachte bewegingen genoteerd en Amerikaanse officieren op het terrein schatten de inbreng van buitenlanders eerder marginaal in. De enkele honderden buitenlandse extremisten zouden ongetraind en niet gecoördineerd naar Irak zijn afgezakt. En van al-Qa'ida-betrokkenheid bij de recente reeks aanslagen is er volgens de Amerikanen zelf geen spoor te vinden.

Wat dan met de gelijkenissen tussen Vietnam en Irak ?

Vooreerst is er de aanleiding tot de oorlog. Naarmate de maanden verstrijken, wordt het alsmear duidelijker dat Irak na de Golfoorlog geen grootschalig programma meer bezat voor de aanmaak van massavernietigingswapens en de samenwerking tussen Saddam en Osama bin Laden blijkt onbestaande te zijn geweest. Het Irak van Saddam vormde dus niet de bedreiging voor het Westen en de rest van de wereld, zoals beweerd werd. Nochtans was dat de officiële reden om Irak aan te vallen. In Vietnam was de officiële reden het zogeheten 'Tonkin-incident', een Noord-Vietnamese aanslag op een Amerikaans oorlogsschip die wellicht nooit heeft plaatsgevonden. In beide gevallen heeft een Amerikaanse regering zijn land op de vleugels van een leugen ten oorlog gevoerd.

Ten tweede is er de retoriek. Sneller nog dan in Vietnam, wordt vandaag de kloof steeds wijder tussen de retoriek in Washington en de toestand in Irak. De meest bekende uitspraak van de Vietnamoorlog was de verklaring van een Amerikaans majoor (aan Peter Arnett – later beroemd als CNN-verslaggever in Bagdad tijdens de Golfoorlog) na de vernietiging van het stadje Ben Tré en zijn 30.000 burgers: het was noodzakelijk om de stad te vernietigen om haar te kunnen redden. Vergelijkbaar in retorische onschuld is de verklaring van president Bush ter verklaring van de recente golf van bloedige aanslagen: de criminelen zijn driester geworden omdat we vooruitgang maken op het terrein. Hoe meer succes we boeken, hoe meer doden we dus zullen tellen.

Net zoals Vietnam is de oorlog in Irak vandaag een uitputtingsslag met dezelfde wapens en dezelfde tactieken. Gelijkenis nummer drie. De Amerikanen streven ernaar de Iraakse guerrilla-effectieven sneller te vernietigen dan dat deze in staat is nieuwe rekruten op te stellen. De guerrilla van haar kant streeft er dan weer naar om het dodental aan Amerikaanse zijde zo hoog te laten oplopen dat de publieke opinie om een versnelde terugtrekking zal roepen. In Vietnam won het Amerikaanse leger zowat elke veldslag en bij elke veldslag vroeg en kreeg het meer troepen met het argument dat ze de oorlog aan het winnen waren en dat nog slechts een kleine inspanning vereist was om van een complete overwinning te kunnen spreken. Dat lukte totdat het psychologische breekpunt van een half miljoen Amerikanen bereikt was, niettemin een nieuwe grootschalige Vietcong-operatie – het Têt-offensief – plaats vond, die door de Amerikanen wel militair werd bedwongen, maar politiek de nekslag betekende voor de Amerikaanse oorlogsinspanning.

Wat daarop volgde, biedt meteen het vierde en voorlopig laatste vergelijkingspunt tussen Irak vandaag en Vietnam gisteren. Door het Têt-offensief besepte de Amerikaanse regering dat een militaire overwinning niet mogelijk was. President Nixon schakelde daarop over op een nieuwe strategie: de vietnamisering. In essentie kwam dat erop neer dat de Amerikanen zich zouden terugtrekken en de oorlog overlieten aan de Zuid-Vietnamezen, zonder dat dit aangezien mocht worden als een laffe aftocht. Dus werd het Zuid-Vietnamese leger in versneld tempo in de gevechten gegooid, terwijl de Amerikanen zich concentreerden op strategische bombardementen, opleiding en wapenleveringen. De Zuid-Vietnamezen verloren de oorlog, in april 1975 vluchtte de laatste Amerikaan uit Saigon en tegen december van dat jaar was Vietnam herenigd onder communistische vlag. De Amerikaanse nederlaag was totaal.

Vandaag is president Bush een soortgelijk pad ingeslagen: de irakisering. Op aandringen van het Witte Huis is het Pentagon de uittocht aan het voorbereiden. Het huidige troepenaantal van 140.000 zou vanaf de komende lente geleidelijk verminderd worden tot minder dan 100.000 tegen de zomer en 40.000 tegen midden 2005. In tussentijd wordt in versneld tempo een nieuw Iraaks leger opgebouwd, op de restanten van het oude leger en krijgen jongens van

18-19 jaar een basistraining van enkele weken om vervolgens de Amerikaanse bewakingstaken over te nemen, zodat het Amerikaanse leger zich van zijn kant kan concentreren op hightech offensieve operaties, training en wapenleveringen. Ja, inderdaad, zoals in Vietnam.

Het Witte Huis rekent erop dat, terwijl de militaire verantwoordelijkheid wordt doorgeschoven naar de Iraki's, ook de wederopbouw eindelijk tastbare resultaten zal opleveren en het politieke proces vaart zal krijgen. Ergens tegen eind 2004 zouden dan al die processen moeten samenvallen: Amerikaanse terugtrekking, economisch herstel en overdracht van soevereiniteit – net op het moment dat de Amerikanen zich naar de stembus begeven om hun nieuwe president te kiezen.

Hoe realistisch dat scenario is, is moeilijk te voorspellen. Ik zou er alvast niet durven op te wedden. Intern is zelfs het Pentagon er alvast van overtuigd dat de komende drie à zes maanden cruciaal zullen zijn. Dat heeft het opge maakt uit peilingen die het regelmatig organiseert onder de Iraakse bevolking. De Amerikaanse militairen te velde zijn de eersten om te beseffen dat de wrevel en de verbittering van de doorsnee Iraki met de dag toeneemt. Dat is zelfs het geval bij de sji'ieten, die de meerderheid van de bevolking uitmaken en meer dan welke andere bevolkingsgroep ook, de Amerikanen dankbaar zouden moeten zijn. Niet het uitblijven van water, elektriciteit en veiligheid is daar de oorzaak van, maar 'culturele' redenen zoals dat zedig wordt genoemd: twee derden van de Iraki's voelen de Amerikaanse aanwezigheid in hun land aan als een buitenlandse bezetting, wat een forse toename was op 6 maanden tijd. Zestig procent gekant van de Iraki's zijn vandaag gekant tegen de Amerikaanse aanwezigheid. De bereidheid om de bezetting te blijven aanvaarden neemt af bij elke hardhandige arrestatie, elke onschuldige dode.

Maar ook de eigen Amerikaanse publieke opinie lijkt te keren, sneller dan ten tijde van Vietnam. Twee maanden geleden nog stond bijna 70 procent nog achter het Irakbeleid van hun regering. Vandaag is dat gedaald tot iets meer dan de helft. Voor het eerst tonen peilingen een meerderheid die twijfelt aan het vermogen van G.W. Bush om binnenlandse en buitenlandse crises het hoofd te bieden. Een meerderheid van de Amerikanen is niet langer van mening dat hun president er dezelfde prioriteiten op nahoudt als zijzelf.

Net twaalf maanden scheiden ons van de presidentsverkiezingen – en dat zijn evenveel maanden waarin de Irakoorlog helemaal kan verworden tot een politiek moeras.

www.rikcoolsaet.be